

FIGUR 1. I närheten av gården Ängen på Herrön i Bohuslän hyser gräs-
markerna mängder av ängslosta *Bromus racemosus*. Totalt finns det vid
gården som heter Ängen runt tvåhundrausen exemplar. De näst rikaste
förekomsterna på Tjörn har ungefär tiotusen respektive femtusen exemplar
varje år. Ängslosta finns kvar på runt 30 lokaler på Tjörn, i övriga Sverige
och Danmark finns den endast på några få lokaler med ett fåtal exemplar på
varje. Arten är rödlistad som Starkt Hotad (EN).
Foto: Ingemar Jonasson, 13 juni 2017.

Årtusenden av brukande födde Herröns mångfald

De tre syskonen Erik, Asta och Ragnar Andersson var de sista som bedrev traditionellt jordbruk på Herrön i Bohuslän. När det sista syskonet hade gått bort 1993 blev deras gård naturreservat. Författarna inventerade ön 1980. En återinventering 40 år senare visar att en hel del av den unika floran bevarats, medan andra arter har gått förlorade sedan syskonens regelbundna slätter upphörde.

GUNILLA ALMERED OLSSON, ROGER SVENSSON & INGEMAR JONASSON

Det märkvärdiga med landskapet på Herrön, ön väster om Tjörn i Bohuslän, är att det finns ett intakt odlingslandskap med stor variation av markslag och vegetationstyper. Marken brukades för matförsörjning av människor fram till 1990-talet och det var då varken reservat eller museum. Det är kombinationen av människors användning av varje kvadratcentimeter av naturresurserna under mycket lång tid som skapat denna mångfald av livsmiljöer.

1980 gjordes ett antal delvis opublicerade inventeringar av de hävdade gräsmarkerna på Herrön. Detta material utgjorde grunden för vår återinventering av samma marker år 2020. Vi koncentrerade vår inventering på inägnornas gräsmarker med syftet att ge användbar information till framtida vård och bruk av detta landskap med bibehållna kvaliteter.

På ön återfinns fortfarande sällsynta och rödlistade arter som bland annat dvärglin *Radiola limoides* och ängslosta *Bromus racemosus*, men 29 arter har försvunnit från de åter-

inventerade ytorna. Bland dessa återfinns många hävdberoende arter som höskallra *Rhinanthus angustifolius*, knägräs *Danthonia decumbens* och vildlin *Linum catharticum*.

Vi vill lyfta fram betydelsen av ett hållbart brukande så som det traditionella jordbruket bedrivits under många århundraden på Herrön. Här presenterar vi de viktigaste förändringarna som skett under fyrtio år på Herröns inägomark, med utgångspunkt i vår återinventering. Vi vill även placera våra resultat i en relevant historisk kontext.

Årtusenden av hävd

Utöver det levande landskapet på ön finns också direkta spår av mänsklig aktivitet. Här finns förhistoriska gravrösen från bronsåldern, lämningar av kortvariga fiskebosättningar från 1700-talet eller tidigare, men också stenhägnader och husgrunder från

Herrön är namnet som används på alla dokument och i dagligt bruk i regionen fram till 1970-talet. **Härön** används i dokument och skyltning av naturreservatet som instiftades 1997.

1800-talets befolkning, hägnader från gårds-skiften på 1800- och tidigt 1900-tal och fritidshus från 1950-talet.

Herröns landskap och dess livsmiljöer och organismer kan endast bevaras för framtiden genom fortsatt brukande. Landskapet berättar om hushållning, kunskaper, strävsamt arbete, ödmjukhet inför de naturgivna villkoren och som en självklarhet i arbetet – långsiktig hållbarhet. Som en bonus till det hårda jordbruksarbetet gavs en rik biologisk mångfald och ett variationsrikt och mycket tilltalande landskap – men det var aldrig ett huvudsyfte.

Tre syskon hjälptes åt

Gården Ängen på Herrön brukades fram till 1980-talet av tre syskon: Erik, Asta och Ragnar Andersson. I gårdens ägo fanns stora karga utmarker som nyttjades som betesmark samt små smala åkrar i dalgångarna (figur 2). Det fanns ett stort antal ängsmarker

Markslag är en använd term inom lantmäteri och andra verksamheter som rör markanvändning. Termen betecknar markanvändning som åker, betesmark, slåttermark.

Inägor på Herrön var i princip all mark i de trånga dalarna på marina sedimentjordar, sandlera med skalinblandning och med varierade markfuktighet. Som regel används termen inäga för mark som är instängslad.

Utmarkerna i denna typiska västsvenska sprickdalsterräng omger dalarna och har exponerad gnejsberggrund och i små sänkor, ett tunt täcke av vittringsjord eller torv. Som regel används termen för mark där boskapen kunde röra sig fritt.

med stor variation i fuktighet och artsammansättning.

Inägorna hägnades mot betesdjuren som fick beta fritt på utmarken. Det förekom åkerbruk med olika grödor i växelbruk. Åkrarna dränerades med öppna diken eller i vissa fall täckdiken.

FIGUR 2. Gården Ängen på Herrön var ett typiskt småbruk i skärgården. De karga utmarkerna utnyttjades som betesmark, åkrarna var små och smala i dalgångarna och på fuktiga, strandnära gräsmarker slog man hö som blev foder till djuren på vintern. FOTO: Gunilla Almered Olsson, juli 1979.

De omgivande gräsmarkerna var alla fodermarker som hävdades med slätter, de plöjdes aldrig. Efter gräsmarksslätter och skörd på åkrarna fick betesdjuren tillgång till hela inägolandskapet och betade här fram till vinterstallning i oktober–november.

Av särskilt vetenskapligt intresse är två områden: slättermarken Grinna, en fuktäng med minst hundra år av slätterkontinuitet som aldrig varit åker, och sältorna vid Rördammen med en slätterkontinuitet på tusen år.

Slätterhävdad sälta var ett ekonomiskt viktigt markslag i Bohuslän. Slätter respektive bete på saltpåverkad vegetation ger stora artskillnader (Gillner 1960), förutom skillnad i det karakteristiska utseendet, slät grässvål respektive tuvighet.

Förändringarna i brukandet skedde i takt med att syskonen gick bort. Det började med att Erik Andersson dog 1988. Det ledde till att den arbetskrävande slättern ersattes med bete av nötkreatur och hästar på vissa ängar. Sedan gick systemen Asta Andersson bort i maj 1990. Då orkade inte Ragnar Andersson alls med slättern längre. Han gick sedan själv bort 1993.

Herrön blev naturreservat 1997 och samma år Natura 2000-område. Det förvaltas av Väst kuststiftelsen med Uno Holmberg som hängiven och kunskapsrik lokal förvaltare. Länsstyrelsens uppdrag är att uppehålla markernas hävd så nära Ragnar Anderssons metoder som möjligt. Den arbetskrävande slättern har på vissa områden ersatts av bete av nötkreatur. Efter 2010 har dock bete och slätter förhindrats av markägare på vissa områden på södra delen av ön.

Inventering av gräsmarker

Under 1980 gjordes ett antal publicerade växtekologiska rutanalyser av de hävdade gräsmarkerna på Herrön. Syftet var att belysa den stora och karakteristiska artmångfalden på dessa marker och variationen av olika markslag. Detta material

utgjorde tillsammans med tidigare publicerat material (Olsson 1986) grunden för vår återinventering av samma marker år 2020. Vi koncentrerade oss på inägornas gräsmarker med syftet att ge användbar information till framtida vård och bruk av detta landskap med bibehållna kvaliteter. Metoder är utförligt beskrivna och resultaten är publicerade i Olsson & Svensson (2021).

För att jämföra inventeringarna 1980 och 2020 användes indikatorarter för slätter och bete (enligt Ekstam & Forshed 1992). Här kategoriseras gräsmarksarter bland annat efter känslighet för upphörd hävd och näringskrav.

Totalt har 385 arter registrerats på Herrön vid olika inventeringar, också utanför våra studier. Av dessa är 35 procent välhävsarter (grupp 1 och 2 enligt Ekstam & Forsheds indelning), 20 procent tillhör grupp 3 som minskar på längre sikt medan bara fyra procent är arter som gynnas av ohävd. Sedan tillkommer 40 procent av arterna som inte är typiska gräsmarksarter. Med andra ord finns det en avsevärd andel hävdgynnade arter på Herrön vilket är mycket positivt i en tid när Sverige hela tiden förlorar värdefulla hävdade gräsmarker.

Gräsmarker i Herröns inägor

I det traditionella jordbruket fanns det ofta marker som sköttes mindre intensivt. Vi har undersökt fyra sådana gräsmarker: bryn, åkerren, sältor och igenväxande fuktängar. De ligger på inägomark och först efter slätter och skörd fick djuren tillträde till dessa områden.

Områdena inventerades 1980 med fem eller tio provrutor på en kvadratmeter vardera, ibland kompletterade med översiktliga inventeringar av större områden. 2020 inventerades storrutor på hundra kvadratmeter.

All metodik och detaljerade resultat finns i Olsson & Svensson (2021).

0 1 2 km

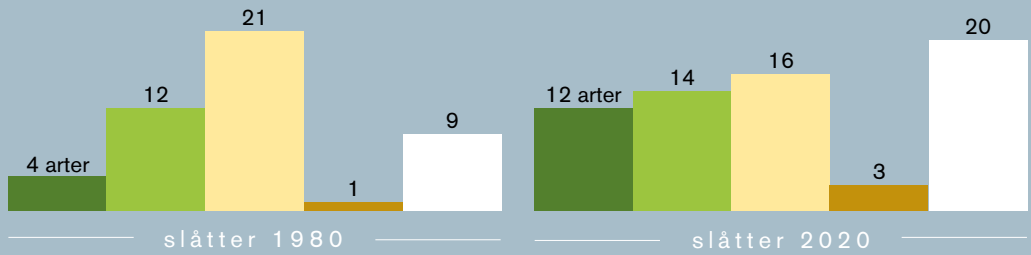
HERRÖN

- 3a. Åkerren nära gården — ●
- Gården Ängen — ●
- 3b. Bryn nära gården — ●
- 3c. Rördammen — ●
- 3d. Hisingsviken — ●

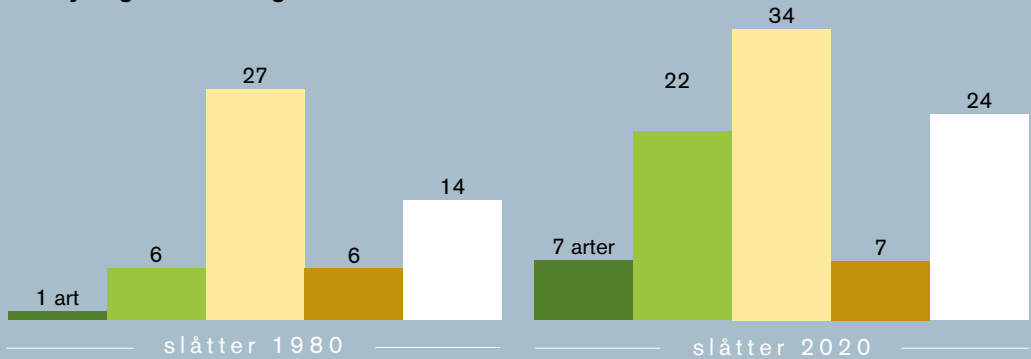
FIGUR 3. Antal arter i fyra olika kategorier av hävdberoende i åkerren (3a), brynvegetation (3b), sälta (3c) samt fuktig ohävdad mark (3d) funna vid inventeringen 1980 respektive 2020 på platser markerade i kartan ovan. För jämförelser av vegetationen mellan de två inventeringstillfällena användes indikatorarter för gräsmarkshävd, alltså slåtter och bete, enligt en klassificering av Ekstam & Forshed (1992). Här kategoriserar gräsmarksarter bland annat efter känslighet för upphörd hävd och näringskrav enligt följande:

- 1. Tydligt hävdberoende arter. Arter som snabbt minskar efter utebliven hävd. Exempel från Herrön är dvärglin *Radiola linoides*, späd ögontröst *Euphrasia stricta* var. *tenuis*, trädklöver *Trifolium dubium* och ängslost *Bromus racemosus*.
- 2. Relativt hävdberoende arter. De minskar i mängd efter utebliven hävd men är mer uthålliga än ovan. De utgörs av bland annat fårsvingel *Festuca ovina*, getväppling *Anthyllis vulneraria* och liten blåklocka *Campanula rotundifolia*.
- 3. Något hävdberoende arter. Arter som minskar i mängd efter utebliven hävd. Dessa arter håller ut längst efter utebliven hävd, som brännnässla *Urtica dioica*, kvickrot *Elytrigia repens* och hundkåx *Anthriscus sylvestris*.
- 4. Arter gynnade av ohävd. Arter som ökar i mängd efter utebliven hävd, som kruståtel *Avenella flexuosa*, örnbräken *Pteridium aquilinum* och älggräs *Filipendula ulmaria*.
- 5. Övriga, ej typiska gräsmarksarter. Arter som ej är kategoriserade, som till exempel gråbo *Artemisia vulgaris*, harsyra *Oxalis acetosella* och åkertistel

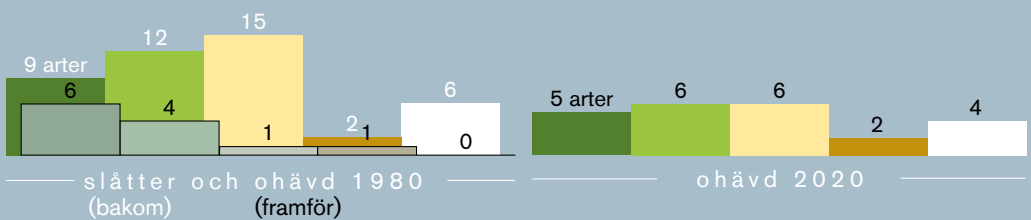
3a. Åkerren nära gården:

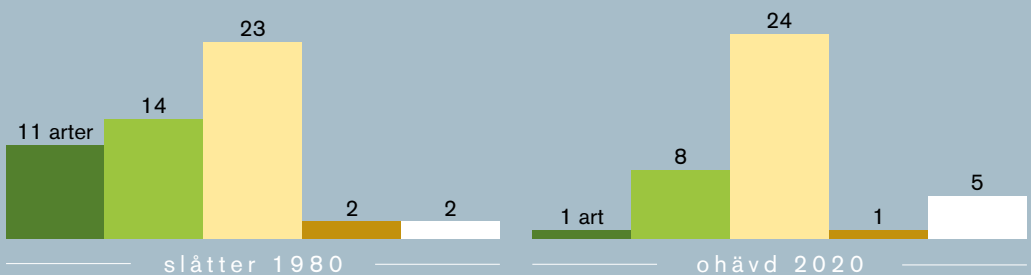
3b. Brynvegetation nära gården:

3c. Hävdad och ohävdad säta vid Rördammen:

3d. Fuktig gräsmark vid Hisingsviken:

ÅKERREN

Mitt i åkern norr om gården Ängen finns en åkerren, en meter bred och tvåhundra meter lång. Denna åkerren är hävdad med årlig slåtter.

Åkerrenen inventerades 1980 och 2020, med samma metodik. Av de totalt 80 noterade arterna var 33 arter nya 2020 medan 18 arter inte kunde återfinnas 2020 (figur 3a). 1980 kännetecknades den av blomrika, högvuxna örter där väddklint *Centaurea scabiosa* och gulmåra *Galium verum* var framträdande.

Båda åren dominerar arter som inte är uttalat hävdberoende och det är relativt många arter som inte är gräsmarksarter. Det gäller bland annat typiska åkerogräs, och dels arter som duvicker *Vicia hirsuta*, gråbo *Artemisia vulgaris* och hästhov *Tussilago farfara*. År 2020 har antalet hävdberoende arter ökat med arter som backlök *Allium oleraceum*, jordklöver *Trifolium campestre* och smörblomma *Ranunculus acris*. Den smala åkerrenen fungerar som en refug för flera olika artgrupper, som åkerogräsen klätt *Agrostemma githago*, kornvallmo *Papaver rhoeas* och råglosta *Bromus secalinus* som alla har blivit insådda av förvaltaren i åkern. Dessutom har det tillkommit 14 ettåriga arter 2020, bland annat lomme *Capsella bursa-pastoris*, vägmålla *Atriplex patula* och åkerbinda *Fallopia convolvulus*.

Bland de icke återfunna arterna finns bara tre ettåriga: höskallra, nässelsnärja *Cuscuta europaea* och åkerpilört *Persicaria maculosa* och ett antal perenna arter som kan betecknas som tuffa och svårutrotade som hästhov, kvickrot *Elytrigia repens* och brännnässla *Urtica dioica*. Bland de 28 gemensamma arterna är flertalet högvuxna och konkurrensstarka arter. Renen hyser relativt stor artrikedom, med 80 arter på en yta på ungefär 200 kvadratmeter, men med förvånande stor artomsättning, trots i princip kontinuerlig hävd, vilket väcker ett antal frågor. Vad är den förväntade

artomsättningen i en specifik livsmiljö som denna smala åkerren med mycket stora kanteffekter? Det är kanske osannolikt att artsammansättningen över tid skall vara oförändrad? Hur ofta måste nyetablering ske och hur påverkas detta av tillgången på frön och andra spridningsenheter inom rimligt avstånd? Det finns ett antal studier om denna dynamik - se exempelvis Eriksson (2013).

BRYN

Bryn är en kontaktzon mellan åkermark, gräsmarker och omgivande utmarker. Här utvecklades busk- och trädvegetation som vid behov begränsades för att gynna gräsmarksvegetationen. Gräsmarkerna intill brynen slåtterhävdades och gav tillsammans med grenar och ris värdefullt vinterfoder.

Brynet Rördammen – Ängen inventerades 1980 och 2020. Brynet är ungefär 350 meter långt och nästan fyra meter brett, östvänt och ansluter mot slåttermark och en brukningsväg. 1980 noterades 54 arter jämfört med 94 arter år 2020. Totalt för de båda åren noterades 114 arter. Av dessa var 60 arter nya 2020 medan 20 arter inte kunde återfinnas 2020. Denna artomsättning mellan 1980 och 2020 är förvånande stor (figur 3b).

Den viktigaste faktorn till artskillnaderna är troligen de röjningar som skett i brynet och gjort det ljusare (Uno Holmberg muntl. 2020).

Brynet domineras av arter som inte är speciellt hävdberoende. Bland de nya arterna finns höskallra, vildlin och kärrsälting *Triglochin palustris*. Knappt en tredjedel av arterna 2020 gynnas av hävd medan resten indikerar minskad eller upphörd hävd. Det är alltså ett relativt brett spektrum av arter med olika hävdkrav. Det är ganska typiskt för en växtmiljö som ett bryn med gradienter från öppet till slutet, från vått till torrt.

FIGUR 4. Den västra delen av sälтан vid Rördammen på Herrön 1980. Vassbältet i mitten av bilden avslöjar att de andra delarna av sälтан slogs hösten 1979. Foto: Roger Svensson, 17 april 1980.

Hävdade bryn som återkommande röjs för att gynna intilliggande gräsmarksvegetation, som detta bryn på Herrön, är ett snabbt försvinnande markslag med stora bevarandevärden. I dessa kantmiljöer blandas arter från olika markslag med mer renodlade brynväxter som bergmynta *Clinopodium vulgare*, krissla *Pentanema salicinum* och stor blåklocka *Campanula persicifolia*. Dessa miljöer är viktiga för den biologiska mångfalden (Ekroos m.fl. 2013) och utgör samtidigt en artreserv inom spridningsavstånd vid restaurering.

Av särskilt intresse bland de noterade arterna 2020 är ängslosta (figur 1). Den är mycket lik luddlösta *Bromus bordeaceus* och förbisågs vid inventeringen 1980. Den har en tydlig sydvästlig utbredning i Sverige med en markant tyngdpunkt på Tjörn och Herrön. Ängslosta är hävdberoende och växer i gräsmarker som slås eller betas, till exempel vägkanter (Jonasson 2011). Arten är rödlistad som Starkt hotad (EN).

SÄLTA

Sälta är en beteckning på saltvattenpåverkad gräsmark som varit en viktig fodermark, för bete och slåtter (Gillner 1960, Johansson 1986). Sältorna på Herrön har varit hävdade i minst tusen år (Olsson 1986).

Sälтан vid Rördammen var slåttermark både 1932 och 1980 (figur 4). Slåtter med efterbete pågick här fram till 1988 och därefter var området betat till 2010. Efter det har området varit ohävdad. Våra data från 1980 härrör från marker med både slåtterhävd och ohävd och från 2020 ohävdad sälta.

I den slåtterhävdade vegetationens rutor noterades 44 arter år 1980. Frekventa arter var kustarun *Centaureum littorale* var. *littorale*, strandrödtoppa *Odontites littoralis* och spikblad *Hydrocotyle vulgaris* med inslag av kärrespira *Pedicularis palustris* och strandkrypa *Lysimachia maritima*. Arttätheten per ruta var i genomsnitt 18,3 arter per kvadratmeter.

Detta kan jämföras med den ohävdade vegetationen som 1980 endast uppvisade 12

arter (figur 3c). Arter med hög täckning var gåsört *Argentina anserina*, krypven *Agrostis stolonifera*, rödsvingel *Festuca rubra*, salttåg *Juncus gerardii* och vass *Phragmites australis*. Arttätheten här var mindre än hälften jämfört med den slätterhävda ytan. Den ohävdade vegetationen 2020 hade en stor ansamling av förna med hundra procents täckning och sex centimeters höjd.

Mellan 1980 och 2020 förlorades 33 arter, varav ungefär hälften av dessa är hävdberoende som knutnarv *Sagina nodosa*. Artantalet kommer troligen att successivt minska i och med att vassen hela tiden expanderar och att de flesta arter har stora svårigheter att fröetablera sig på mark med så tät förna-ansamling.

Rördammen på Herrön 1980 var en karakteristisk slätterhävda yta med grunda kanaler eller diken. Vegetationen var då artrik och saknade dominanta arter. Detta står i stark kontrast till dagens ohävdade situation med tjockt förnalager och dominans av ett fåtal arter, inte minst vass. En restaurering skulle kunna omfatta bränning, manuell röjning och slätter. Hävden skulle vara årlig slätter i augusti, eventuellt med efterbete.

Slätterhävda säta är idag ett nästan försvunnet ekosystem. Om strandängar och sältor alls är hävdade idag är bete den vanligaste hävdformen sedan slutet på 1960-talet. Därför är den slättergynnade vegetationen och dess ekosystem som kännetecknade strandängarna vid Rördammen på 1980-talet helt unik och värd att restaurera. Genom tillgång på bakgrundsdata och på erfarenhet från liknande restaureringsinsatser (t.ex. Kose m.fl. 2020), är förutsättningarna mycket goda för restaurering.

IGENVÄXANDE FUKTÄNG

Hisingsviken (figur 3d) är 2020 en igenväxande fuktäng. Området var åker 1932 och slätteräng fram till 1988, bete till 2010 och har därefter varit ohävdad.

Många arter har försvunnit från området under de 40 år som gått mellan inventeringarna och bland de 29 arter som inte återfanns år 2020 är hela 21 arter hävdberoende. De som försvunnit är ett antal kortvuxna slättermarksarter som höskallra, knägräs, kärrspira, lila ögontröst *Euphrasia stricta*, sumpmåra *Galium uliginosum* och vildlin. Noterbart är att kabbleka *Caltha palustris*, liksom höskallra, som var dominerande 1980, inte alls återfanns 2020. Förvånande är att vass som förekom på många platser 1980, om än inte dominerande, inte alls återfanns 2020. Betesperioden 1988–2010 kan ha medverkat till att vassen försvann.

Slätterhävda våtmarker med olika ekologiska dimensioner, som denna fuktäng och sältan vid Rördammen, inom samma landskap ger unika förutsättningar för utveckling av en varierad biologisk mångfald. Därför är det viktigt att behandla dessa båda områden i ett sammanhang och att återuppta hävden på båda. För denna fuktäng liksom för sältan finns tillgång på bakgrundsdata och studier från andra europeiska områden (t.ex. Joyce 2014) som ger gynnsamma restaureringsmöjligheter.

Framtidsperspektiv

Vår återinventering av de undersökta gräsmarkerna efter fyrtio år indikerar att dagens skötselinsatser på Herrön lyckas väl med att bibehålla gräsmarkernas mångfald, vilket är mycket glädjande.

Målen med bevarandeåtgärder är klart och tydligt uttryckta i skötselplanen för naturreservatet (2014) och i bevarandeplanen för Natura 2000-området (2019). Båda dokumenten nämner uttryckligen de hävdberoende naturtyperna och deras biologiska mångfald som starka skäl till bevarande.

De olika vegetationstyperna hävdas på bästa möjliga sätt för att efterlikna det bruk som Ragnar Andersson och hans syskon drev här fram till 1990-talet. Undantaget är de två unika områdena som beskrivits ovan

-- sältan vid Rördammen och fuktängen vid Hisingsviken. Dessa saknar idag hävd vilket strider mot gällande skötselplaner.

En grundläggande skillnad idag jämfört med 1980 är att området inte sköts utifrån ett försörjningssyfte längre utan enbart för att bevara områdets biologiska mångfald. Årtusenden av hushållning med begränsade lokala resurser gav en uthållig matproduktion med respektfull djurhållning och resurskretslopp. Herröns landskap är en produkt av både natur och kultur och erbjuder många olika ekosystemtjänster, mycket mer än mat för människor (Bengtsson m.fl. 2019, Olsson 2021). Det har bäring på en hållbar framtid!

SBT

Citerad litteratur

- Bengtsson, J. m.fl. 2019: Grasslands—more important for ecosystem services than you might think. *Ecosphere* 10: e02582.
- Ekroos, J., Rundlöf, M. & Smith, H. 2013: Trait-dependent responses of flower-visiting insects to distance to semi-natural grasslands and landscape heterogeneity. *Landsc. Ecol.* 28: 1283–1292.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1992: *Om hävden uppbör*. Naturvårdsverket.
- Eriksson, O. 2013: Species pools in cultural landscapes – niche construction, ecological opportunity and niche shifts. *Ecography* 36: 403–413.
- Gillner, V. 1960: Vegetations- und Standortunter-suchungen in der Schwedischen Westküste. *Acta Phytogeogr. Suec.* 43.
- Jonasson, I. 2011: Ängslostan och dess nuvarande status i Sverige. *Svensk Bot. Tidskr.* 105: 299–305.
- Joyce, C. R. 2014: Ecological consequences and restoration potential of abandoned wet grasslands. *Ecol. Eng.* 66: 91–102.
- Kose, M. m.fl. 2020: Twenty years of Baltic coastal meadow restoration: has it been long enough? *Restor. Ecol.* 29: e13266.
- Länsstyrelsen Västra Götaland 2014: *Skötselplan för naturreservatet Härön i Tjörns kommun*.
- Länsstyrelsen Västra Götaland 2019: *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0520038 Härön*.
- Olsson, G. (red.) 1986: *Herrön – levande odlingslandskap*. Riksantikvarieämbetet Rapport 1986:3.
- Olsson, G. A. 2021: Biologisk mångfald – en förutsättning för vår matförsörjning. I Tunón, H. & Sandell, K. (red.) 2021: *Biologisk mångfald, naturmyttor och ekosystemtjänster. Svenska perspektiv på livsviktiga framtidsfrågor*. CBM:s skriftserie 121. SLU, Centrum för biologisk mångfald, Uppsala & Naturvårdsverket, Stockholm.
- Olsson G. A. & Svensson, R. 2021: *Biologisk mångfald var aldrig meningen – Herröns odlingslandskap 40 år senare*. Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Olsson, G.A., Svensson, R. & Jonasson, I. 2021: Årtusenden av brukande födde Herröns mångfald [Thousands of years of management gave Herrön its biodiversity.] *Svensk Bot. Tidskr.* 115: 236–245.

We have revisited the island of Herrön where we did a vegetation survey in seminatural grasslands of which four are presented in this paper. 40 years later the nature reserve has maintained a majority of the grassland species. But some have disappeared, probably because the management nowadays is focused on the biodiversity, while earlier people were depending on the production for a living.

Gunilla Almered Olsson

är växtekolog och professor em. i humanekologi och miljövetenskap.

Adress: Sörhagen, Tofta 170, 442 75 Lycke

E-post: almered.gunilla@gmail.com

Ingemar Jonasson är pensionerad grundskollärare som ägnar mycket tid åt Bohusläns växter.

Adress: Berglärkan 55, 426 69 Västra Frölunda

E-post: ingemar@berglarkan.se

Roger Svensson är biolog med stort intresse för odlingslandskapet.

Adress: Olunda 425, 741 93 Knivsta

E-post: marita.roger.olunda@telia.com

Fältarbetet i juli 1980 utfördes av Gunilla Almered Olsson, Lennart Andersson, Ann Nord-erhaug, Roger Svensson och Marita Wigren Svensson.

Fältarbetet i juli 2020 utfördes av Gunilla Almered Olsson och Roger Svensson samt kärngruppen i projektet Bohusläns flora – Evastina Blomgren, huvudredaktör för floran, Jonny Andersson, Lasse Johnson, Ingemar Jonasson, Erik Ljungstrand, Tore Mattsson, Olle Molander och Inger Olausson.